

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto

Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointi- suunnitelma 2022–2025

Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointi- suunnitelma 2022–2025

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Pielisjoen linna, Siltakatu 2
80100 JOENSUU

Puhelin 013 337 4700
kirjaamo@pohjois-karjala.fi
www.pohjois-karjala.fi

Taitto Laura Jussila

Kuvat kansi Pixabay
Laura Jussila s. 5, 7
VisitKarelia s. 8
Rauno Jussila s. 9

ISBN 978-952-6623-73-3 (PDF)
ISSN 1795-5610

Pohjois-Karjalan maakuntaliiton julkaisut
www.pohjois-karjala.fi/julkaisut

Sisältö

Johdanto.....	3
Pohjois-Karjalan hyvinvointistrategia.....	4
Kulttuurihyvinvointimääritelmä.....	5
Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointisuunnitelman painopisteet ja niiden kehittämistavoitteet.....	6
Hyvinvoiva ja osallistuva asukas.....	7
Elinvoimainen yhteisö.....	7
Yhteistoimijuus terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.....	8

Johdanto

Pohjois-Karjalan hyvinvointistrategia hyväksyttiin vuonna 2019. Strategian toimintasuunnitelma valmistui seuraavana vuonna. Strategiaprosessin aikana päätettiin laatia erillinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman taustatyötä oli aktiivisesti tehty maakunnassa useamman vuoden ajan niin kulttuuritoimijoiden kuin myös järjestö- ja kuntasektoritoimijoiden taholta.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto asetti työryhmän valmistelemaan kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa. Edustettuina olivat järjestö-, kulttuuri-, kunta- ja koulutustoimijat. Työryhmä huomioi työssään hyvinvointistrategian linjaukset. Suunnitelmatyön etenemistä käsiteltiin työryhmän jäsenten taustaorganisaatioissa ja -ryhmissä sekä kulttuurihyvinvointiverkostossa. Prosessiin on osallistunut toista sataa eri alojen toimijaa.

Pohjois-Karjala on harvaan asuttu 13 kunnan maakunta. Hyvinvoinnin haasteita ovat mm. sosioekonomisten ongelmien ja elintapahaasteiden kasautuminen, yksinäisyys, väestön ikääntyminen, työttömyys ja matala osallisuus. Tahtotila asioiden parantamiseksi ja kehittämiseksi on vahva. Kulttuurihyvinvointipalvelut nähdään yhtenä mahdollisuutena hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi Pohjois-Karjalassa. Ajankohtaisena erityispiirteenä on koronaepidemian vaikutusten lieventäminen.

Maakunnan kulttuurielämä pohjautuu vahvaan perinteeseen ja yhdessä tekemiseen. Kulttuurielämälle on luonteenomaista karjalaisuuteen ja itäiseen perinteeseen pohjautuva taide- ja kulttuuri-ilmiöiden esillä olo. Maaseutualueilla on vahvana yhteisöllähtöinen kulttuuritoiminta. Toisaalta traditioiden uudistaminen sekä uusien kulttuurillisten vaikutusten huomioiminen on tunnusomaista. Maakuntaan on muodostunut mm. vahva populaarikulttuuri. Kulttuurihyvinvointisuunnitelma on askel suunnitelmallisempaan kulttuurihyvinvointityön käynnistämiseen sekä hyödyntämiseen sosiaali- ja terveys- sekä ennalta ehkäisevässä hyvinvointipalveluissa.

Pohjois-Karjalan hyvinvointistrategia

Vuonna 2019 hyväksytyn maakunnan hyvinvointistrategian mukaisena tahtotilana on kehittyä neljällä painopistealueella:

1. Hyvinvointi, terveet ja osalliset asukkaat
2. Korkeatasoinen osaaminen ja hyvät työllistymisen edellytykset
3. Asukaskeskeiset palvelut ja niitä tukeva hyvinvointiyrittäjyys
4. Terveellinen, turvallinen ja viihtyisä ympäristö.

Painopistealueille on määritelty kehittämistavoitteet sekä niiden kärkiteemat, joiden kehittymistä seurataan valittujen mittareiden kautta. Strategiassa määriteltiin Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin haasteiksi mm. sosioekonomisten ongelmien ja elintapahaasteiden kasautuminen, yksinäisyys, väestön ikääntyminen, työttömyys ja matala osallisuus. Maakunnan hyvinvointityön voimavaroina nähdään tahtotila yhdessä tekemiseen, monitoimijaiset yhteistyöverkostot, verkottunut järjestökenttä, laaja-alainen koulutustarjonta, kansanterveys-työn vahva pohja, puhdas luonto ja turvallisuus.

Kulttuurihyvinvointia ei määritelty hyvinvointistrategiassa tai sen toimintasuunnitelmassa. Tämän vuoksi päätettiin laatia erillinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma hyvinvointistrategian alasuunnitelmaksi.

Kuva 1 Hyvinvointistrategian painopisteet ja niiden kehittämistavoitteet

Kulttuurihyvinvointimääritelmä

Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan ihmisten kokemusta siitä, että kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia tai ovat yhteydessä hyvinvointiin. Kulttuurihyvinvointikokemukset voivat olla yksin koettuja kuten musiikin kuuntelu tai yhteisöllisiä kuten konsertit. Ne voivat olla myös hyvin erilaisia, riippuen kunkin ihmisen suhteesta taiteeseen ja kulttuuriin. Kulttuuria on monenlaista ja se on läsnä kaikkialla arjessamme: asuinympäristöissä, harrastuksissa, tavassamme olla ja elää sekä tietenkin alueellisissa palveluissa kuten kirjastot, museot, näyttelyt, konsertit ja esitykset. Myös luontokohteet ja -tuntemus- sekä erätaidot ovat osa paikalliskulttuuria.

Kulttuuritoimintaa ja kulttuurihyvinvointipalveluita toteuttavat kunnat, järjestöt, taitelijat, luovan alan yrittäjät. Toisaalta kaveriporukan lukupiiri on kulttuurihyvinvointia parhaimmillaan. Itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja kulttuuriset oikeudet tulisikin turvata kaikille koko elämänkaaren ajan.

Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvoinnissa haluamme huomioida rikkaan kulttuuriperimän lisäksi arjen luovuuden, liikkumisen, leikillisyyden, luontosuhteen sekä kulttuuriympäristöt. Tärkeää on palveluiden saavutettavuus, ennaltaehkäisevät vaikutukset, ihmisten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja yhdessä tekemisen lisääminen. Tunnistamme alueen vahvuudeksi yhteisen tahtotilan kehittämistyölle, monitoimijaisen verkoston, vahvan osaamisen ja aktiivisen sekä aikaansaavan paikallistoiminnan niin kaupungeissa kuin kylissäkin.

Pohjois-Karjalan kulttuurihyvinvointisuunnitelman painopisteet ja niiden kehittämistavoitteet

Kulttuurihyvinvointisuunnitelman painopistealueet ovat

1. Hyvinvoiva ja osallistuva asukas
2. Elinvoimainen yhteisö
3. Yhteistoimijuus ja yhdessä tekeminen

Jokaiselle painopistealueelle on määritelty kehittämistavoitteet sekä niiden kärkiteemat. Kärkiteemat ovat positiivisia lähiajan päämääriä, joihin maakunnassa tähdätään kulttuurihyvinvointitoiminnalla. Lämpileikkäviksi periaatteiksi on määritelty, että toiminnan tulee olla avointa, esteetöntä, osallisuuden mahdollistavaa, saavutettavaa, turvallista, työllistävää ja yhteisöllisyyttä edistävää. Suunnitelman toimijoina ovat maakunnan asukkaat, kulttuuri toimijat, taiteilijat, viranomaiset, elinkeinoelämä, koulutusorganisaatiot, kansalaisjärjestöt ja yhteisöt sekä muut toimijat.

Kulttuurista hyvinvointia Pohjois-Karjalaan

Kuva 2. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman painopistealueet sekä kehittämistavoitteet

Hyvinvoiva ja osallistuva asukas

Meistä jokainen on kulttuurin kokija ja toimija. Suomen perustuslaissa kulttuuriset oikeudet on turvattu osana sivistyksellistä oikeutta. Tutkimuksellisesti on näyttöä taiteen ja taiteellisen toiminnan positiivisista vaikutuksista fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä hoitotoimenpiteiden toteuttamisessa ja potilaan paranemisprosessissa.

Pohjoiskarjalaisilla on oltava mahdollisuus kokea taidetta ja kulttuuria elämäntilanteestaan, asuinpaikastaan, varallisuudestaan, etnisestä, uskonnollisesta tai kulttuuriustaustastaan riippumatta sekä halutessaan osallistua sen luomiseen ja toteuttamiseen. Maakunnassa on tuettava omaehtoista harrastamista ja osallistumista sekä tuotava esille kulttuurin monipuolisuus ja monipuoliset mahdollisuudet arjessa.

1. Mahdollisuus arjen luovuuteen ja itsensä toteuttamiseen aktiivisena osallistujana, toimijana ja vaikuttajana
  - Kärkiteemat:
    - Edistämme arkipäivän luovuutta ja kulttuurihyvinvointipalveluiden saavutettavuutta
    - Kannustamme asukkaita osallistumaan kulttuurihyvinvointipalveluihin käyttäjinä, kehittäjinä ja toteuttajina
    - Hyödynnämme kulttuurihyvinvointitoimintaa asukkaiden kuulemisen välineenä
2. Oman hyvinvoinnin kehittäminen
  - Kärkiteemat:
    - Teemme kulttuurihyvinvointipalveluiden mahdollisuuksia ja arkipäivän luovuutta näkyväksi
    - Tuemme kulttuurihyvinvointipalveluilla asukkaiden elämänhallintaa ja kokonaisvaltaista hyvinvointia
    - Edistämme osallisuutta ja kiinnitämme erityistä huomiota erityisryhmien ja kulttuuristen vähemmistöjen osallisuuteen

Elinvoimainen yhteisö

Kulttuurihyvinvointi voi tarjota osallisuuden lisäksi mahdollisuuksia kokea yhteisöllisyyttä ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Monipuolisen kulttuurin keinoin voidaan saavuttaa isoja väestöryhmiä ja luoda yhteenkuuluvuutta, edistää yhteisöllisyyden muodostumista, asuinalueen ja elinpiirin viihtyvyyttä sekä turvallisuutta. Kulttuurihyvinvointipalveluiden toteutus ja käyttö edellyttää yhteisymmärrystä kulttuurihyvinvoinnin hyödyistä sekä osaamista niiden tuottamiseen, tilaamiseen ja hyödyntämiseen.

3. Kulttuurihyvinvointipalvelujen kehittäminen

- Kärkiteema:
  - Luomme kulttuurihyvinvointityön edistämiseksi pysyvän maakunnallisen koordinaatioryhmän
  - Tunnistamme ja vahvistamme hyviä käytänteitä
  - Tunnistamme palveluvajeet ja -puutteet sekä korjaamme niitä aktiivisesti
  - Hyödynnämme tutkimustietoa toimintamallien kehittämisessä
  - Arvioimme toimintaa ja vaikuttavuutta maakunnallisesti yhteisesti käyttöönotettavien mittausten avulla

4. Luovien alojen liiketoiminnan ja työllisyyden edistäminen kulttuurialan erityispiirteet huomioiden

- Kärkiteemat:
  - Edistämme kulttuurin ja luovien alojen toimijoiden liiketoiminta- ja tuotteistamisosaamista
  - Tuemme uusien työnkuvien ja työllistymismahdollisuuksien muodostumista hyvinvointi-, kulttuuri- ja luovien alojen välisessä yhteistyössä
  - Kehitämme kulttuuri- ja hyvinvointimatkailua

5. Toimintaedellytysten turvaaminen ja yhteisöllisyyden tukeminen

- Kärkiteema:
  - Tiedotamme kulttuurihyvinvoinnista
  - Sisällytämme kulttuurihyvinvoinnin maakunnan strategioihin, suunnitelmiin sekä kuntien hyvinvointikertomuksiin
  - Kehitämme ja tuemme maakunnallisia sekä kuntarajat ylittäviä yhteistyömuotoja
  - Huomioimme toiminnassa maakunnan alueelliset erityispiirteet kuten erilaiset seutukunnat, asukaskeskittymät ja harvaan asutut alueet
  - Edistämme toimivien tilaratkaisujen saamista ja riittäviä resursseja

Yhteistoimijuus terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Tarvitsemme yhteistyötä ja toimivia yhteistyörakenteita voidaksemme tukea kulttuurin hyödynnettävyyttä maakunnassa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Yhteistyön tulee olla laaja-alaista ja edistää maakunnallista näkyvyyttä. Toimintaan tarvitaan mukaan niin julkisen, yksityisen kuin kolmannen sektorin toimijoita.

1. Sote-, hyte- ja kulttuurihyvinvointipalveluiden yhdyspinnat
  - Kärkiteema:
    - Tarkastelemme sosiaali- ja terveys- sekä eri toimijoiden järjestämien kulttuurihyvinvointipalveluiden yhdyspintoja sekä keskinäistä yhteistoimijuutta
    - Vahvistamme monitoimijuutta kulttuurihyvinvointipalvelutuotannossa
    - Nimeämme yhteyshenkilöt sote- ja hyte -palveluihin
2. Kulttuurihyvinvointitoiminnan ja -palvelujärjestelmän kehittäminen
  - Kärkiteema:
    - Luomme yhteisen toiminta- ja palvelujärjestelmän sote-, hyte ja kulttuuritoimijoille
    - Kehitämme yhteisiä toimintamuotoja
    - Tuemme palvelukysynnän esilletuloa sekä palvelutarjonnan näkyväksi tekemistä

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto